

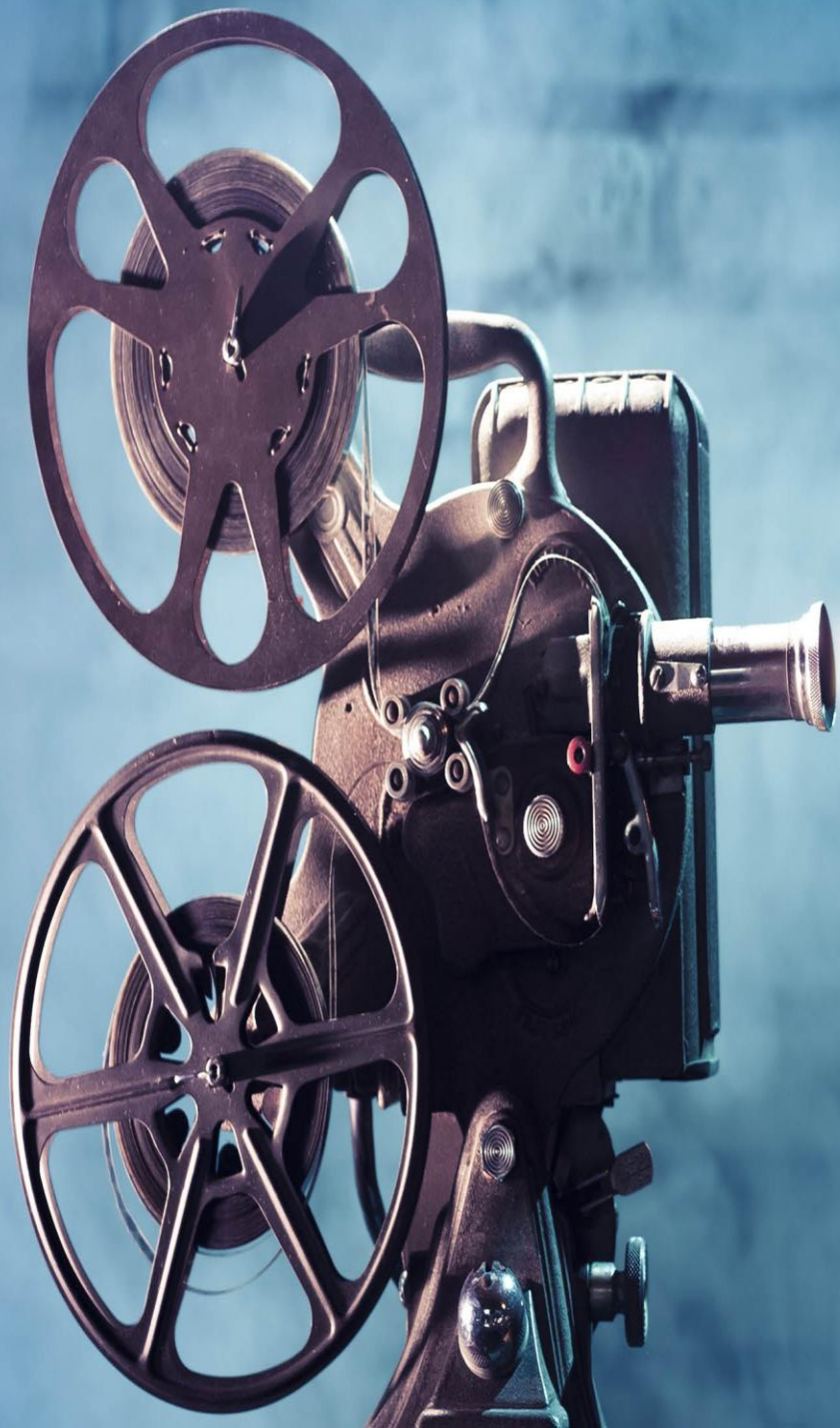
**«Віра Холодна – королева німого
кіно»**

(до 125-річчя від дня народження)

*«Майбутнє
екрана велике й
неосяжне. І я
щаслива, якщо хоч
трішки можу
брати участь у
цій великій справі
творчого
розвитку
кінематографа,
якщо мої тіні на
екрані дають хоч
трішки радості
людям».*

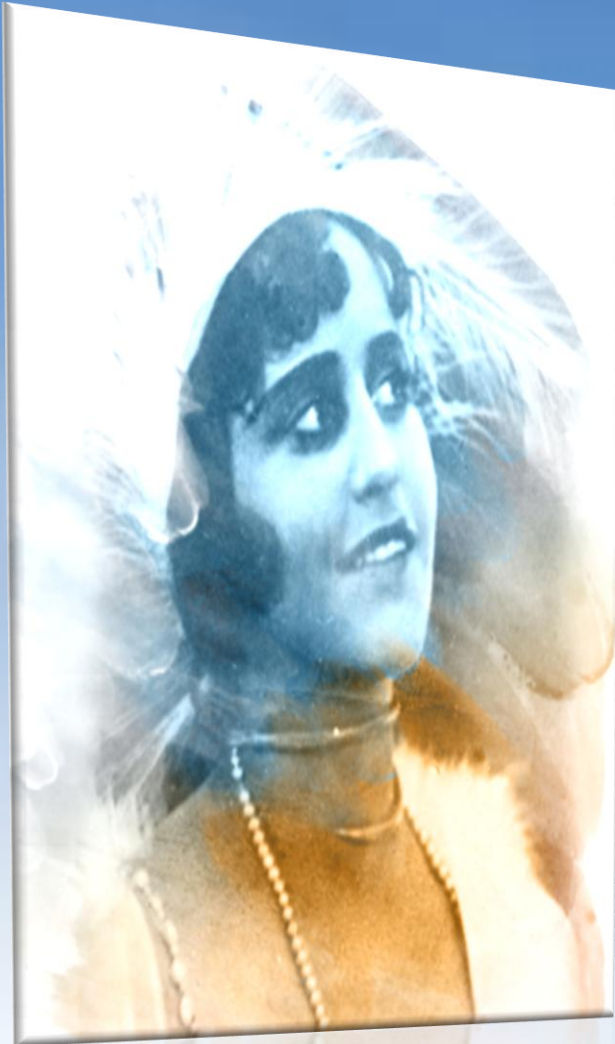
Віра Холодна

Віра Холодна увірвалась в кінематограф зненацька та стала зіркою миттєво. Бо чи можна було залишатись байдужим до глибоких сумних очей та ніжних рухів її переконливих героїнь. Дуже вродлива, витончена, з манерами справжньої аристократки. Здавалося, їй не було рівних в красі, таланті, і так повинно було бути завжди. Однак доля вирішила по-своєму. Зірці німого кіно було всього 26 років, коли вона померла в Одесі, згорівши від хвороби. Віра Холодна пробула на екрані лише три роки і знялася більш ніж у 50-ти фільмах, з яких збереглось тільки п'ять - "Діти століття", "Міражі", "Життя за життя", "Мовчи, журба, мовчи", "Останнє танго" (фрагмент) і дві хроніки.

Віра Холодна, у дівоцтві Левченко, народилася 5 чи 9 серпня (точно не з'ясовано) 1893 року в Полтаві у сім'ї Василя Андрійовича Левченка, який належав до старовинного козацько-старшинського роду, що бере свій початок від Івана Левченка з XVII століття.

Батько Віри, корінний полтавець, закінчив словесне відділення Московського університету, мати – Олександро-Маріїнський інститут шляхетних панн. Сім'я жила щасливо і дружньо. Батько викладав у рідній Полтаві, а мати виховувала дітей, Віру, і ще двох молодших, Надію та Софію.

Коли Вірі було усього два роки, помер дідусь, і сім'я переїхала до Москви на постійне мешкання. Як написано у біографічних статтях, тому, що бабуся залишилася одна. Бабуся належала до аристократичного роду і наказала дітям приїхати жити до неї.

Так у два роки Віра Левченко стала москвичкою. Вступила в балетне училище Великого театру, але через рік мусила його залишити, бо бабуся-аристократка була категорично проти такого заняття онуки:

- Ми належимо до таких аристократичних сімей, що не можемо майже голими танцювати на сцені! Це непристойно!

Аристократичність, інтелігентність, тактовність та імпозантність, у молодій Вірі природжені. Їй не треба було це виховувати у собі, вони були в неї від самого народження. Це був стан її душі. Дівчина вчилася у гімназії і одночасно відвідувала гурток молодих артистів Московського художнього театру. Тобто, навчаючись у гімназії Віра ще брала уроки гри на сцені. Вона ходить на виставки, концерти, вміє грати на фортепіано, як кожна дівчина її кола.

У 1908 році відбувається подія, яка повністю перевертає життя Віри – в Москву приїхала з Петербургу найпопулярніша тоді в Росії актриса Віра Комісаржевська. Вона грала у виставі про кохання «Франческа да Ріміні» за драмою Габріеле д'Аннунціо. Від гри Комісаржевської у цій виставі дівчина була у захваті.

Виявляється, треба на сцені не грати, а жити на ній. Комісаржевська жила. Ходила, сиділа, промовляла, дихала, їй було боляче, вона закохувалася, плакала, ненавиділа, одним словом, була справжньою людиною, одною з тих, хто сидів у залі, приголомшений її грою. Віра була під таким враженням від гри актриси, що кілька днів навіть не чула нічого, коли до неї зверталися. І перелякані домашні викликали до неї навіть лікаря. Той сказав, що в неї дуже тонка психічна організація і порекомендував для її укріплення займатися спортом.

У 1910 році Віра закінчує гімназію. І на випускному балі знайомиться із молодим юристом Володимиром Холодним. Молоді люди справляють один на одного шалене враження і незабаром одружуються. Хоча їхні сім'ї і були проти цього раннього шлюбу, але молодість і кохання перемогли!

У 1912 році у подружжя народилася доня – Женя. Пологи були важкі, і лікарі попередили, що їй не можна народжувати знову, принаймні у найближчі роки, тому подружжя взяло на виховання ще одну дівчинку, Нонну, племінницю Володимира, щоб у Жені була сестричка.

Віра не пропускала з чоловіком жодної вистави, а також ходила з ним і на популярний в той час синематограф. Вже тоді вона користувалася увагою з боку знайомих, друзів, просто незнайомих людей. Темноволоса красуня з ніжною білою шкірою, великими сірими очима і надзвичайно густими і довгими віями, вона зазірала вам у душу і від цього, здавалося, мінявся увесь світ навколо вас і ви раптом відчували, що вже не можете так жити, як жили до зустрічі з нею.

Віра любила у себе приймати гостей, вона організовувала вечори, на які сходилися художники, поети, письменники, музиканти. До неї приїжджали Леонід Андреев, Андрій Білий, Юргіс Балтрушайтіс, Борис Зайцев.

69
Вера Холодная с дочерью.

68
Вера Холодная с дочерью.

Чоловік Віри, Володимир Холодний, був із відомої талановитої сім'ї українських патріотів, хоча про це і не дуже розповідали радянські дослідники.

У Володимира було ще три брати, Олексій, відомий на той час музичний критик, Микола (1882-1953), відомий український ботанік, фізіолог, мікробіолог, академік. Сьогодні інститут ботаніки АН України носить його ім'я.

Іще один брат Григорій (1886-1938), теж вчений, був секретарем заснованого у Москві Грушевським Українського видавничого товариства. Згодом переїхав до Києва, викладав у старших класах Другої української гімназії ім. Кирило-Мефодіївського братства. Був головою «Просвіти» у Чернігові. Працював в інституті Української Наукової Мови, згодом очолював його. В 1929 році був звинувачений у належності до Спілки Визволення України і засуджений до восьми років позбавлення волі. В 1938 році розстріляний.

Ось таке оточення було у Володимира і його молодої дружини, про яке мовчать усі дослідники життя Віри Холодної.

В Європі палахкотить перша світова війна, чоловік на фронті, на плечах молоді 22-річної особи велика сім'я. Щось треба робити, щоб прокормити всіх. І Віра приймає рішення: йти в артистки кіно, воно допоможе їй вирішити усі проблеми. А далі все відбувається, як в якомусь фантастичному сні. Молода красуня потрапила до режисера В.Гардіна, він був вражений її красою, але коли вона попросила у нього якусь роль, він промовив:

- Нам потрібні артистки, а не просто красуні!

Але незнайомка продовжувала мовчки стояти перед ним, не зводячи з нього своїх очей. Тут наче хтось шепнув Гардіну: «Не відпускай її!» Він написав записку режисеру Євгену Бауєру. Ця записка вирішила долю їх усіх.

Вже після перших фільмів, які зняв Бауєр («Песнь торжествующей любви» та «Пламя неба» - 1915р.), Віра Холодна загіпнотизувала усю країну. Заради того, щоб подивитися на неї, люди витримували великі черги. Кожний фільм з акторкою був приречений на успіх. Закордонні режисери, російські кіношники пропонували їй великі гонорари, щоб вона погодилася знятися у їх проектах. Успіх у глядачів був шалений, у Харкові, наприклад, вони зірвали усі двері в кінотеатрі «Ампір», розбили вікна, щоб тільки дістатися до залу. Прийшлося викликати кінних драгунів. Коли Віра виходила з кіностудії, її зустрічав тисячний натовп, і вона терпляче стояла і всім роздавала автографи. Щось творилося неймовірне. Близькі, друзі, родичі, мати, сестри не могли зрозуміти, що відбувається. Їхня Віра, Вірунька, яка ось вона з ними, звичайна, може трохи мовчазна, і отаке виробляє із людьми!

Незабаром Віра Холодна стає законодавицею моди. Вона сама вигадувала собі моделі суконь, підбирала тканини, сама прикрашала капелюшка... Листівки з її зображеннями у різному вбранні випускаються величезними тиражами. Були серії листівок – Віра Холодна в хутрах, у циганських вбраннях, у чоловічому одязі, у відкритих вечірніх платтях, у різноманітних капелюшках... Її фантазія виявлялася навіть у виборі парфумів: вона прямо на шкірі змішувала два аромати, "Троянд Жанміно" і "Кеши" Аткинсона – і у результаті виходив тільки їй властивий ніжний гіркуватий-солодкий запах.

с Осипом Руничем: 1918 г.
в фильме «Последнее танго».

Гра Віри не пройшла непоміченою і серед театральних кумирів. Костянтин Станіславський запропонував Вірі Холодній роль Катерини в "Грозі" Островського і запросив її вступити до трупи художнього театру. Для неї це було справжнім визнанням таланту не умовного, заснованого на красивих фотографіях, а артистичного, справжнього. І все ж таки вона не змогла відмовитися від кіно, навіть розуміючи, що, ставши театральною актрисою, реалізує творчий потенціал незрівнянно більше. З комерційних міркувань фірма Ханжонкова переїжджає до Одеси. Вони вибудовують ательє на Французькому бульварі. Віра розлучається з сім'єю і продовжує зніматися. Зйомки заповнюють увесь її час. Глядачі вимагають нових і нових робіт. Популярність стає фантастичною.

У Одесі Віра часто бачиться з Олександром Вертинським. Чутки приписують йому таємну закоханість у королеву екрана. Багато його віршів неначе б то присвячені їй. Він довго і пильно, часто мовчки, розглядає її, і сумний вираз не сходить з його обличчя. Йому властиві манірність, забудькуватість, аристократична неуважність, і що це – закоханість чи гра, так ніхто і не дізнається. У своїх мемуарах він лаконічно пише : "Я був дуже до неї небайдужий". І відразу додає: "Як і всі навколо". І більше ні слова.

Вере Холодной

***
Ваши пальцы пахнут ладаном,
А в ресницах спит печаль.
Ничего теперь не надо нам,
Никого теперь не жаль.

И когда Весенней Вестницей
Вы пойдете в синий край,
Сам Господь по белой лестнице
Поведе Вас в светлый рай.

Тихо шепчет дьякон седенький,
За поклоном бьет поклон
И метет бородкой реденькой
Вековую пыль с икон.

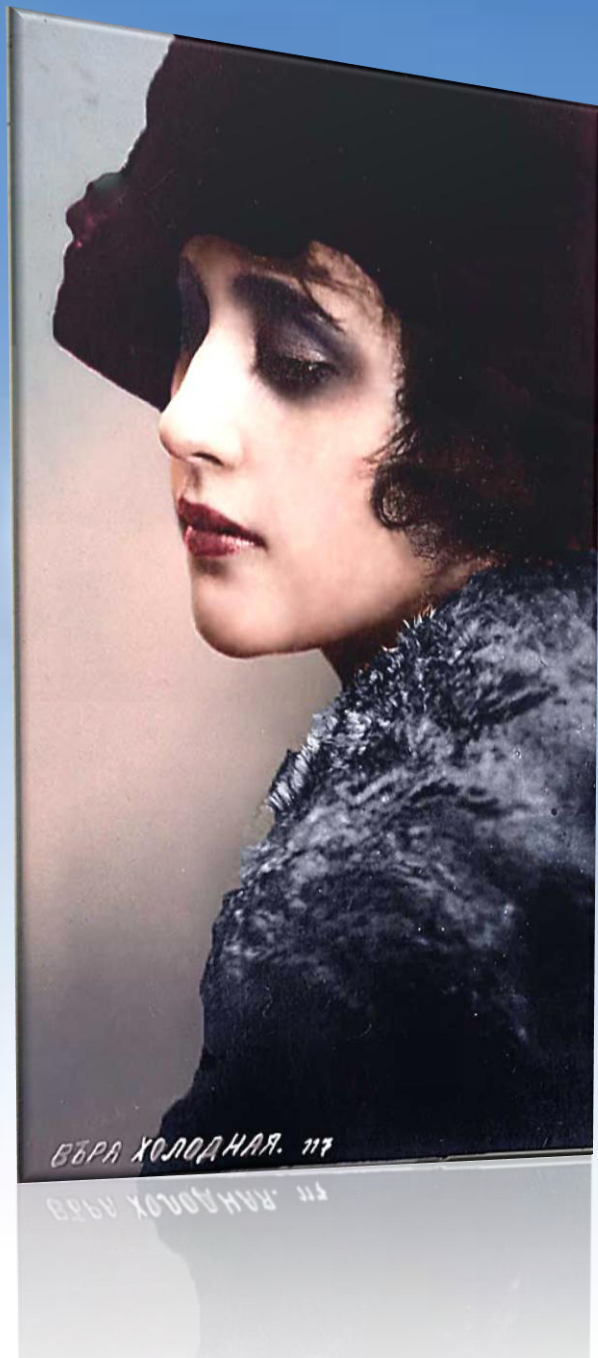
Ваши пальцы пахнут ладаном,
А в ресницах спит печаль.
Ничего теперь не надо нам,
Никого теперь не жаль.

Александр Вертинский

Восьмого лютого 1919 року Віра Холодна виступала на концерті на користь фонду професійного союзу театральних художників міста Одеси. У театрі було холодно, глядачі сиділи в шубах, а актори виходили у відкритих платтях... Ще до початку концерту її почав бити озноб. Після концерту вона злягла. Лікар поставив діагноз - "іспанка", особлива форма грипу. У 1918 році в Європі від цієї хвороби померло, за різними даними, від трьох до шести мільйонів чоловік. У Віри Холодної вона ускладнилася запаленням легень. Її лікували кращі лікарі Одеси. Вона прохворіла вісім діб. Буквально все місто чергує біля дверей її будинку, з тривогою і надією чекаючи вістей від лікарів. Але старий професор Усков, стурбований загальною увагою до здоров'я його пацієнтки, може тільки розплакатися від власного безсилля прямо на сходах, на очах у її глядачів. 16 лютого 1919 року в 19.30 (час, що звіряється сотнями шанувальників) Віра Холодна пішла з життя. 19 лютого відбулися похорони актриси. Її ховало все місто. Була похована актриса на Першому Християнському цвинтарі Одеси. 1937 року комуністичною владою цвинтар було зруйновано. На його місці був відкритий «Парк Ілліча» з розважальними атракціонами, а частина була передана місцевому зоопарку. Нині достеменно відомо лише про деякі перепоховання зі Старого цвинтаря, а дані про перепоховання Холодної відсутні.

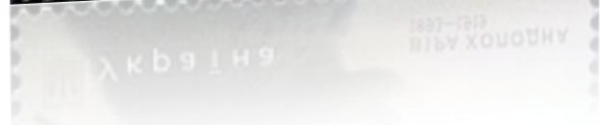

Століття змотувало плівку останнього фільму Холодної. Нова ера кінематографу, з'єднуючи свій розвиток з рухом епохи, перенесеться на Захід. Багато акторів та режисерів поїдуть з країни, охопленої чумою братовбивства, яка задихалася в маренні епідемій, розрухи, голоду, зміни влади і цінностей. Деякі потім повернуться. З'являться нові творці геніальних фільмів, ролей та образів. Світове кіно збагатиться прекрасними і талановитими жінками, які уміють перетворити його в світ марення та надій, створити мрію на екрані. Ім'я Віри Холодної завжди буде стояти одним з перших у цьому списку великих жінок світового кіно - поруч з Астою Нільсен і Полою Негрі, попереду Грети Гарбо, Марлен Дітріх, Мерлін Монро.

Вшанування пам'яті

- Режисер Вадим Цаліков створив документальну кінострічку «Прощальна краса», присвячену кіноактрисі.
- За мотивами життя і кінокар'єри Віри Холодної у 1976 році створено художній фільм «Раба кохання» . Головну роль виконала актриса Олена Соловей (емігрувала у США).
- У лютому 1996 року невеличкий майдан на розі одеських вулиць Буніна і Преображенської перейменовано на честь актриси.
- У 2003 році біля будинку в Одесі, де жила і померла кіноакторка, встановлено пам'ятник.
- У 2010 році в Одесі було проведено фестиваль німого кіно та сучасної музики «Німі ночі», один із сетів якого був присвячений Вірі Холодній.

Використані джерела з фонду НТБ

- **Брюховецька, О. Віра Холодна [Текст] : королева екрана на "Молодості" / О. Брюховецька // Кіно-Театр. - 2004. - № 1. - С. 39-41**
- **Тримбач, С. Віра Холодна подарувала нам образ великої жінки [Текст] : минуло 120 років від дня народження актриси, яка була ідолом для мільйонів глядачів / Сергій Тримбач // Урядовий кур'єр. - 2013. - 10 серпня. - С. 16**
- **Шлапак, Ю. Віра Холодна правда і вимисил [Текст] / Юрій Шлапак // Кіно-театр. - 2000. - № 4. - С. 47-48 : іл.**

Використані електронні джерела

- **Віра Холодна [Електронний ресурс] // Великі Українці. – Режим доступу <https://velykiukrainci.livejournal.com/35929.html> (дата звернення: 05.09.18). - Назва з екрану.**
- **Коржик Роман Віра Холодна – зірка німого кино [Електронний ресурс] / Р. Коржик // Artefakt : веб-сайт. - Режим доступу : <https://artefact.org.ua/kito/vira-holodna-zirka-nimogo-kino.html> (дата звернення: 05.09.18). - Назва з екрану.**
- **Тутс Виченд Віра Холодна : відома і невідома [Електронний ресурс] / В. Тутс // ХАЙ ВЕЙ : веб-сайт. - Режим доступу : <http://h.ua/story/364724/> (дата звернення: 05.09.18). - Назва з екрану.**

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

*Автор ідеї віртуальної виставки зав. відділом
обслуговування СГЛ Савчук Т.С., підбір матеріалів
до виставки підготувала бібліотекар 1 категорії
Кушнір А.В.*